

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (sedmého senátu)

12. října 2023 *

„Řízení o předběžné otázce – Sociální zabezpečení migrujících pracovníků – Nařízení (ES) č. 883/2004 – Článek 55 odst. 1 písm. a) – Souběh dávek různého druhu – Použití vnitrostátních pravidel předcházení souběhu – Výpočet pozůstalostního důchodu – Dělení částek dávek nebo dávek nebo jiného příjmu tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek – Pojem ‚výše [částky] [...] tak, jak byly vzaty v úvahu‘ “

Ve věci C-45/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím tribunal du travail francophone de Bruxelles (frankofonní pracovní soud v Bruselu, Belgie) ze dne 4. ledna 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 20. ledna 2022, v řízení

HK

proti

Service fédéral des Pensions,

SOUDNÍ DVŮR (sedmý senát),

ve složení: F. Biltgen (zpravodaj), předseda senátu, J. Passer a M. L. Arastey Sahún, soudci,

generální advokát: A. Rantos,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za HK: sám HK,
- za belgickou vládu: S. Baeyens, C. Pochet a L. Van den Broeck, jako zmocněnci,
- za finskou vládu: A. Laine, jako zmocněnkyně,
- za Evropskou komisi: B.-R. Killmann a D. Martin, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: francouzština.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 27. dubna 2023,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. 2004, L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05, s. 72).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi HK a Service fédéral des Pensions (Federální důchodový úřad, Belgie, dále jen „SFP“), jehož předmětem je výpočet výše pozůstalostního důchodu, na který má HK nárok v důsledku úmrtí své manželky.

Právní rámec

Unijní právo

Narřízení č. 1408/71

- 3 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3) (dále jen „nařízení č. 1408/71“), bylo zrušeno dne 1. května 2010, což je datum, od kterého se použije nařízení č. 883/2004.
- 4 Článek 46c nařízení č. 1408/71, nadepsaný „Zvláštní ustanovení použitelná v případě souběhu jedné nebo více dávek uvedených v čl. 46a odst. 1 a jedné nebo více dávek různého druhu nebo jiných příjmů, týká-li se to více členských států“, v odstavci 1 stanovil:
„Jestliže pobírání dávek různého druhu nebo jiný příjem způsobuje snížení, pozastavení nebo odnětí dvou nebo více dávek uvedených v čl. 46 odst. 1 písm. a) bodu i), rozdělí [vydělí] se částky, které by nebyly vyplaceny při přísném uplatnění ustanovení právních předpisů dotýčných členských států o snížení, pozastavení nebo odnětí dávek, počtem dávek podléhajících snížení, pozastavení nebo odnětí.“
- 5 Tento článek 46c byl do nařízení č. 1408/71 vložen nařízením Rady (EHS) č. 1248/92 ze dne 30. dubna 1992 (Úř. věst. 1992, L 136, s. 7). Šestnáctý a dvacátý druhý bod odůvodnění posledně uvedeného nařízení uváděly:

„[V]zhledem k tomu, že pro ochranu migrujících pracovníků a pozůstalých po nich proti příliš přísnému uplatňování vnitrostátních právních předpisů týkajících se snížení, pozastavení nebo odnětí je nezbytné doplnit do nařízení (EHS) č. 1408/71 ustanovení stanovící přísné podmínky pro uplatňování těchto ustanovení;

[...]

vzhledem k tomu, že je nezbytné vložit do nařízení (EHS) č. 1408/71 ustanovení, která mají zajistit, aby společné uplatňování vnitrostátních právních předpisů týkajících se snížení, pozastavení nebo odnětí dvěma nebo více členskými státy v případě souběhu dávek různé povahy nemělo žádný nepříznivý účinek na migrující pracovníky nebo osoby jimi vyživované [...]“ (*neoficiální překlad*)

Narřízení č. 883/2004

6 V bodech 4, 29 a 31 odůvodnění nařízení č. 883/2004 se uvádí:

„(4) Je nezbytné respektovat zvláštnosti vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení a vypracovat pouze systém koordinace.

[...]

(29) K ochraně migrujících pracovníků a jejich pozůstalých proti nadměrně přísnému používání vnitrostátních předpisů týkajících se snižování, pozastavení nebo odnětí je nezbytné přijmout ustanovení, která stanoví přísná pravidla používání těchto ustanovení.

[...]

(31) Podle Soudního dvora přísluší vnitrostátnímu zákonodárci přijmout taková pravidla při respektování stanoviska, že [unijnímu normotvůrci] přísluší stanovit meze, v nichž lze používat vnitrostátní předpisy týkající se snižování, pozastavování nebo odnětí.“

7 Článek 52 tohoto nařízení, nadepsaný „Přiznání dávek“, stanoví:

„1. Příslušná instituce vypočte výši náležející dávky:

a) podle právních předpisů, které uplatňuje, a to pouze pokud jsou splněny podmínky nároku na dávky výhradně podle vnitrostátního práva (nezávislá dávka);

b) výpočtem teoretické výše a následně skutečné výše dávky (poměrná dávka) takto:

[...]

2. Kde je to vhodné, použije příslušná instituce na výši vypočtenou podle odst. 1 písm. a) a b) všechna pravidla týkající se snížení, pozastavení nebo odnětí podle právních předpisů, které uplatňuje, a v mezích stanovených v člancích 53 až 55.

3. Dotyčná osoba má nárok na to, aby jí příslušná instituce každého členského státu vyplácela vyšší z částek vypočtených podle odst. 1 písm. a) a b).

[...]“

8 Článek 53 uvedeného nařízení, nadepsaný „Pravidla předcházení souběhu“, stanoví:

„1. Každý souběh dávek v invaliditě, ve stáří a pozůstalostních dávek vypočtených nebo poskytovaných stejné osobě na základě získaných dob pojištění nebo bydlení se považuje za souběh dávek stejného druhu.

2. Souběh dávek, které nelze považovat za dávky stejného druhu ve smyslu odstavce 1[,] se považuje za souběh dávek různého druhu.

3. Tato ustanovení se použijí pro účely pravidel předcházení souběhu stanovených právními předpisy členského státu v případě souběhu dávky v invaliditě, ve stáří nebo pozůstalostní dávky s dávkou stejného druhu nebo s dávkou různého druhu nebo s jiným příjmem:

- a) příslušná instituce přihlíží k dávkám nebo příjmům získaným v jiném členském státě, pouze pokud právní předpisy, které uplatňuje, stanoví přihlížení k dávkám nebo příjmům získaným v zahraničí;
- b) příslušná instituce přihlíží k výši dávek nebo příjmů, které má vyplácet jiný členský stát před srážkou daně, příspěvků na sociální zabezpečení a jiných jednotlivých poplatků nebo srážek, pokud právní předpisy, které uplatňuje, stanoví používání pravidel předcházení souběhu po takových srážkách, a to za podmínek a postupů stanovených v [nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 883/2004 (Úř. věst. 2009, L 284, s. 1)];
- c) příslušná instituce nepřihlíží k výši dávek získaných podle právních předpisů jiného členského státu na základě dobrovolného pojištění nebo dobrovolného pokračujícího pojištění;
- d) pokud určitý členský stát používá pravidla předcházení souběhu proto, že dotyčná osoba pobírá dávky stejného nebo různého druhu podle právních předpisů jiného členského státu nebo příjem získaný v jiných členských státech, lze náležitější dávku snížit pouze o výši těchto dávek nebo tohoto příjmu.“

9 Článek 55 téhož nařízení, nadepsaný „Souběh dávek různého druhu“, v odstavci 1 stanoví:

„Jestliže pobírání dávek různého druhu nebo jiného příjmu vyžaduje použití pravidel předcházení souběhu stanoven[ých] právními předpisy dotčených členských států ohledně:

- a) dvou nebo více nezávislých dávek, rozdělí [vydělí] příslušné instituce výši [částky] dávky nebo dávek nebo jiného příjmu tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek, na které se tato pravidla vztahují;

použití tohoto písmene však nemůže zbavit dotyčnou osobu jejího postavení důchodce pro účely jiných kapitol této hlavy za podmínek a postupů stanovených [nařízením č. 987/2009];

[...]“

Belgické právo

10 Článek 20 první a čtvrtý pododstavec arrêté royal n° 50 relatif à la pension de retraite et de survie des travailleurs salariés (královská vyhláška č. 50 o starobním a pozůstalostním důchodu zaměstnaných osob), ze dne 24. října 1967 (*Moniteur belge* ze dne 27. října 1967, s. 11246), ve znění použitelném pro spor v původním řízení (dále jen „královská vyhláška č. 50“), stanoví:

„Souběh pozůstalostního důchodu se starobním důchodem nebo jakoukoli jinou výhodou, která jej nahrazuje, je možný pouze do výše stanovené králem.

[...]

Král určí, v jakém rozsahu může být pozůstalostní důchod snížen, pokud pozůstalý manžel pobírá pozůstalostní důchod nebo jakoukoli jinou výhodu nahrazující pozůstalostní důchod přiznanou v rámci systému starobních a pozůstalostních důchodů cizí země nebo v rámci systému použitelného na zaměstnance instituce mezinárodního práva veřejného.“

- 11 Článek 52 odst. 1 arrêté royal portant règlement général du régime de pension de retraite et de survie des travailleurs salariés (královská vyhláška o obecné úpravě systému starobních a pozůstalostních důchodů pro zaměstnané osoby), ze dne 21. prosince 1967 (*Moniteur belge* ze dne 16. ledna 1968, s. 441), ve znění, jež se použije na věc v původním řízení (dále jen „královská vyhláška ze dne 21. prosince 1967“), v prvním a ve třetím až pátém pododstavci stanoví:

„Pokud má pozůstalý manžel nárok jednak na pozůstalostní důchod na základě důchodového systému zaměstnaných osob a jednak na jeden či více starobních důchodů nebo jakoukoli jinou výhodu nahrazující tento důchod přiznanou na základě důchodového systému zaměstnaných osob nebo jednoho či více jiných důchodových systémů, může být pozůstalostní důchod vyplácen v souběhu s uvedenými starobními důchody pouze do výše částky rovnající se 110 % výše pozůstalostního důchodu, která by byla přiznána pozůstalému manželovi za celou pracovní kariéru.

[...]

Pokud má manžel uvedený [v prvním pododstavci] rovněž nárok na jeden či více pozůstalostních důchodů nebo na výhody nahrazující tento důchod ve smyslu článku 10a [královské vyhlášky č. 50], nesmí být pozůstalostní důchod vyšší než rozdíl mezi 110 % výše pozůstalostního důchodu za celou pracovní kariéru na jedné straně a na straně druhé součtem částek starobních důchodů nebo výhod nahrazujících tento důchod uvedených [v prvním pododstavci] a částky rovnající se pozůstalostnímu důchodu zaměstnané osoby za celou pracovní kariéru, vynásobeno zlomkem nebo součtem zlomků, které vyjadřují výši pozůstalostních důchodů v jiných důchodových systémech, s výjimkou systému pro osoby samostatně výdělečně činné. Tyto zlomky jsou těmi, které byly nebo by byly použity pro účely výše uvedeného článku 10a.

Použití [třetího pododstavce] nesmí vést ke snížení pozůstalostního důchodu na částku nižší, než je rozdíl mezi částkou pozůstalostního důchodu, která by byla přiznána před použitím předchozích pododstavců, a součtem částek starobních důchodů a výhod nahrazujících tyto důchody uvedené v [prvním pododstavci].

Pro účely [prvního a třetího pododstavce] se pozůstalostním důchodem za celou pracovní kariéru rozumí pozůstalostní důchod, který by byl pozůstalému manželovi přiznán před použitím předchozích pododstavců, vynásobený obráceným zlomkem, případně omezeným podle výše uvedeného článku 10a, ke zlomku, který byl použit pro výpočet starobního důchodu sloužícího jako základ pro výpočet pozůstalostního důchodu.“

- 12 Článek 52a královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967 stanoví:

„Pro účely použití čl. 20 [třetího a čtvrtého pododstavce] královské vyhlášky č. 50 se výše pozůstalostního důchodu pozůstalého manžela, přiznaná podle [královské vyhlášky č. 50] nebo [...] [arrêté royal du 23 décembre 1996, portant exécution des articles 15, 16 et 17 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions (královská vyhláška ze dne 23. prosince 1996, kterou se provádějí články 15, 16 a 17 zákona ze dne 26. července 1996 o modernizaci sociálního zabezpečení a zajištění životaschopnosti zákonných důchodových systémů) (*Moniteur belge* ze dne 17. ledna 1997, s. 904)], snižuje o výši

pozůstalostního důchodu nebo výhody nahrazující tento důchod, jež jsou přiznány podle systému cizí země nebo podle systému použitelného na zaměstnance instituce mezinárodního práva veřejného a nelze se jich vzdát.“

- 13 Článek 7 královské vyhlášky ze dne 23. prosince 1996, kterou se provádějí články 15, 16 a 17 zákona ze dne 26. července 1996 o modernizaci sociálního zabezpečení a zajištění udržitelnosti zákonných důchodových systémů, v odst. 1 prvním pododstavci stanoví:

„Pokud manžel zemřel před začátkem pobírání starobního důchodu, pozůstalostní důchod se rovná 80 [%] výše starobního důchodu vypočtené podle sazby stanovené v čl. 5 § 1 [prvním pododstavci] písm. a) této vyhlášky, který by byl manželovi přiznán podle této vyhlášky.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 14 Manželka HK zemřela dne 29. listopadu 2016.
- 15 Vzhledem k tomu, že HK pracoval a přispíval v různých členských státech, a sice v Belgii, Španělsku a Finsku, pobíral ke dni 1. prosince 2016 belgický starobní důchod v roční výši 11 962,55 eura a španělský starobní důchod v roční výši 8 276,28 eura. Manželka HK rovněž pracovala a přispívala v týchž členských státech, proto HK rovněž pobíral španělský pozůstalostní důchod v roční výši 5 123,88 eura a finský pozůstalostní důchod v roční výši 1 281,24 eura, které byly přiznány na základě příspěvků odvedených jeho zesnulou manželkou do těchto systémů sociálního zabezpečení.
- 16 Pokud jde o belgický pozůstalostní důchod, SFP dne 22. prosince 2017 informoval HK o tom, že nemá nárok na takový důchod z důvodu, že celková výše jeho starobních důchodů je příliš vysoká.
- 17 Dne 26. prosince 2017 podal HK proti tomuto zamítnutí stížnost.
- 18 Následně si HK a SFP vyměnili četnou korespondenci týkající se způsobu, jakým jsou zohledňovány různé důchodové dávky, které HK pobírá, pro účely určení, zda a v jakém rozsahu má nárok na belgický pozůstalostní důchod.
- 19 Rozhodnutím ze dne 18. září 2019 SFP změnil svůj původní postoj a HK přiznal pozůstalostní důchod podle belgického práva v roční výši 1 929,03 eura, a to se zpětnou účinností od 1. prosince 2016.
- 20 HK toto rozhodnutí zpochybnil a podal žalobu k předkládajícímu soudu, kterým je tribunal du travail francophone de Bruxelles (frankofonní pracovní soud v Bruselu, Belgie), přičemž tvrdil, že roční výše belgického pozůstalostního důchodu by měla činit 6 339,01 eura.
- 21 Předkládající soud konstatuje, že stanoviska HK a SFP se v podstatě rozcházejí, pokud jde o výklad čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004, jenž obsahuje pravidlo, podle kterého musí příslušná instituce v případě použití pravidel pro předcházení souběhu dávek různého druhu vydělit částky dávek nebo jiného příjmu tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek podléhajících pravidlům předcházení souběhu stanoveným vnitrostátními právními předpisy.
- 22 Uvedený soud dodává, že v souladu s belgickou právní úpravou, která povoluje souběh pozůstalostního důchodu a starobního důchodu, přičemž tento souběh omezuje na částku odpovídající 110 % výše pozůstalostního důchodu, který by byl pozůstalému manželovi přiznán

za celou pracovní kariéru, se strany sporu shodují na tom, že celková výše starobních důchodů, která má být vzata v úvahu pro účely použití článku 52 královské vyhlášky ze dne 21. prosince 1967, a sice roční výše starobního důchodu belgického (11 962,55 eura) a španělského (8 276,28 eura), činí 20 238,83 eura a horní hranice souběhu činí 16 458,42 eura.

- 23 Úvahy stran sporu se liší pouze, pokud jde o výpočet částky, o kterou byla překročena horní hranice souběhu.
- 24 Podle SFP je třeba určit přesažení této horní hranice tak, že se sečte roční výše pozůstalostního důchodu a celková roční výše starobních důchodů, poté se odečte horní hranice souběhu a tato částka se vydělí dvěma. V případě HK se přesažení horní hranice souběhu vypočte následovně: 7 638,46 eura (roční výše přiznaného pozůstalostního důchodu) + 20 238,83 eura (celková roční výše starobních důchodů) – 16 458,42 eura (horní hranice souběhu) = 11 418,87 eura. Roční horní hranice pozůstalostního důchodu tedy činí: 7 638,46 eura – 11 418,87 eura/2 (částka přesažení vydělená počtem pozůstalostních důchodů dotčených pravidly pro souběh, a sice v projednávaném případě belgický a finský pozůstalostní důchod) = 1 929,03 eura.
- 25 SFP upřesňuje, že finské orgány provedly stejný výpočet, pokud jde o finský pozůstalostní důchod.
- 26 Podle HK je třeba rozdělit nikoli část příjmů přesahující horní hranici souběhu, ale všechny příjmy, jež byly vzaty v úvahu pro účely použití pravidel předcházení souběhu, tedy celkovou roční výši. Přesažení horní hranice souběhu se tedy vypočte následovně: 7 638,46 eura (roční výše přiznaného pozůstalostního důchodu) + 20 238,83 eura (celková roční výše starobních důchodů)/2 – 16 458,42 eura (horní hranice souběhu) = 1 299,45 eura. Z toho vyplývá, že roční maximální výše pozůstalostního důchodu, na kterou má nárok, se vypočítá následovně: 7 638,46 eura – 1 299,45 eura = 6 399,01 eura.
- 27 HK dodává, že tento výklad čl. 55 odst. 1 nařízení č. 883/2004 vychází z informací uvedených na internetových stránkách Caisse nationale d'assurance vieillesse (státní důchodová pojišťovna, Francie), která je francouzskou institucí pověřenou výpočtem a vyplácením základních důchodů.
- 28 Předkládající soud uvádí, že pravidlo pro dělení uvedené v čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 nebylo jako takové obsaženo v odpovídajícím ustanovení nařízení č. 1408/71, a sice v čl. 46c odst. 1, který stanovil, že částky, které by nebyly vyplaceny při přísném uplatnění ustanovení právních předpisů dotyčných členských států o snížení dávek, se vydělí počtem dávek podléhajících snížení.
- 29 Za těchto podmínek se tribunal du travail francophone de Bruxelles (frankofonní pracovní soud v Bruselu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Musí být pravidlo stanovené v čl. 55 odst. 1 písm. a) [nařízení č. 883/2004], podle kterého příslušné instituce vydělí částky dávky nebo dávek nebo jiného příjmu tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek, na které se tato pravidla vztahují, vykládáno v tom smyslu, že ukládá povinnost vydělit příjmy zohledněné jako takové při použití pravidla předcházení souběhu počtem pozůstalostních důchodů, kterých se pravidla předcházení souběhu týkají?
- 2) Musí být pravidlo stanovené v čl. 55 odst. 1 písm. a) [nařízení č. 883/2004], podle kterého příslušné instituce vydělí částky dávky nebo dávek nebo jiného příjmu tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek, na které se tato pravidla vztahují, naopak vykládáno v tom smyslu, že ukládá povinnost vydělit počtem pozůstalostních důchodů, kterých se pravidla předcházení

souběhu týkají, nikoliv příjmy zohledněné jako takové při použití pravidla předcházení souběhu, nýbrž část příjmů přesahující horní hranici souběhu, jak je například stanoven dotčeným vnitrostátním pravidlem?“

K předběžným otázkám

- 30 Podstatou obou otázek předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, je, zda musí být čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 vykládán v tom smyslu, že pokud pobírání dávek různého druhu vyžaduje použití vnitrostátních pravidel předcházení souběhu u nezávislých dávek, ukládá každému členskému státu, aby stanovil, že pro účely výpočtu výše dávky, která má být vyplácena, je třeba celkovou výši příjmů branou v úvahu těmito vnitrostátními pravidly vydělit počtem dotčených dávek, nebo zda jim toto ustanovení unijního práva ukládá povinnost stanovit, že pro účely tohoto výpočtu je třeba stejným počtem vydělit tu část příjmů, která přesahuje horní hranici souběhu stanovenou uvedenými vnitrostátními pravidly.
- 31 Úvodem je třeba připomenout, že ustanovení právních předpisů členského státu o vyloučení souběhu dávek se uplatňují, není-li v nařízení č. 883/2004 stanoveno jinak, vůči osobám, které jsou příjemci dávky vyplácené tímto členským státem, pokud mohou být příjemci jiných dávek sociálního zabezpečení, a to i když tyto dávky byly získány podle právních předpisů jiného členského státu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. března 2018, Blanco Marqués, C-431/16, EU:C:2018:189, bod 63 a citovaná judikatura).
- 32 Podle čl. 52 odst. 2 nařízení č. 883/2004 je tedy příslušná vnitrostátní instituce oprávněna při přiznávání dávek použít všechna pravidla týkající se snížení, pozastavení nebo odnětí stanovená právními předpisy, které uplatňuje, a v mezích stanovených v člancích 53 až 55 tohoto nařízení.
- 33 Podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být dávky sociálního zabezpečení považovány za dávky stejného druhu, pokud je totožný jejich předmět a účel, jakož i základ jejich výpočtu a podmínky jejich poskytování. Naproti tomu charakteristické rysy, které jsou pouze formální, nelze považovat za znaky rozhodné pro klasifikaci dávek (rozsudek ze dne 15. března 2018, Blanco Marqués, C-431/16, EU:C:2018:189, bod 50 a citovaná judikatura).
- 34 Pokud jde o souběh takových dávek, jako jsou dávky dotčené v původním řízení, tedy dávek vypočtených nebo poskytovaných na základě odpracovaných let dvou různých osob, které je třeba považovat za dávky různého druhu, čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 stanoví, že v případě souběhu dvou nebo více nezávislých dávek rozdělí příslušné instituce částky dávky nebo dávek tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek, na které se vztahují pravidla předcházení souběhu stanovená právními předpisy členských států.
- 35 Pokud jde o smysl, který je třeba dát části věty „tak, jak byly vzaty v úvahu“, je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je pro výklad ustanovení unijního práva třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí, přičemž informace relevantní pro jeho výklad může poskytnout i historie vzniku tohoto ustanovení (rozsudek ze dne 8. května 2019, Inspecteur van de Belastingdienst, C-631/17, EU:C:2019:381, bod 29 a citovaná judikatura).

- 36 Pokud jde zaprvé o znění čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004, z tohoto ustanovení vyplývá, že při uplatňování pravidel předcházení souběhu stanovených vnitrostátními právními předpisy vydělí příslušné instituce částky dávek tak, jak byly vzaty v úvahu, počtem dávek, na které se vztahují uvedená pravidla.
- 37 Přiřadíme-li slovnímu výrazu „vzít v úvahu“ použitému v této větě obvyklý význam, je třeba tuto větu chápat tak, že se týká dělení částek zohledňovaných příslušnými vnitrostátními orgány nebo které tyto orgány zohlednily v rámci uplatnění pravidel předcházení souběhu stanovených jejich právními předpisy.
- 38 Znění čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 však neobsahuje žádný výslovný údaj, který by členským státům ukládal povinnost zohlednit určitou částku.
- 39 Jak totiž uvedl generální advokát v bodech 47 a 50 svého stanoviska, čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 je formulován tak, že ponechává členským státům možnost vydělit částky, které vyplývají z použití vnitrostátních pravidel předcházení souběhu, počtem dávek podléhajícím těmto pravidlům.
- 40 Z toho důvodu z tohoto znění vyplývá, že příslušné vnitrostátní orgány budou moci za účelem výpočtu výše dávky, která má být vyplácena, vydělit počtem dotyčných dávek buď celkovou výši příjmů, nebo tu část příjmů, které přesahují určitou horní hranici souběhu.
- 41 Zadruhé je tento doslovný výklad potvrzen kontextem čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004.
- 42 Z bodu 29 odůvodnění tohoto nařízení, jenž pojednává o ustanoveních tohoto nařízení týkajících se vnitrostátních pravidel, kterými se stanoví mechanismy pro snižování, pozastavení nebo odnětí dávek, totiž vyplývá, že unijní normotvůrce měl v úmyslu chránit migrující pracovníky a jejich pozůstalé proti jejich nadměrně přísnému používání ze strany členských států tím, že do uvedeného nařízení vložil ustanovení, která stanoví přísná pravidla pro používání těchto vnitrostátních pravidel.
- 43 V tomto ohledu bod 31 odůvodnění uvedeného nařízení upřesňuje, že i když vnitrostátnímu zákonodárci přísluší přijmout pravidla omezující souběh dvou nebo více důchodů, na něž vznikl nárok v různých členských státech, přísluší unijnímu normotvůrci stanovit meze, v nichž lze použít tato vnitrostátní pravidla předcházení souběhu dávek.
- 44 Z toho vyplývá, že účelem ustanovení nařízení č. 883/2004 týkajících se vnitrostátních pravidel předcházení souběhu je omezit zvláště nepříznivé účinky na pracovníky, kteří využili práva na volný pohyb.
- 45 Jak přitom rovněž připomněl generální advokát v bodě 52 svého stanoviska, nic nenasvědčuje tomu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, by vzetí v úvahu pouze částky přesahující horní hranici souběhu jednotlivých posuzovaných důchodů ze strany členského státu bylo pro dotčené pracovníky zvláště nepříznivé, i když výpočet provedený s přihlédnutím k celkové částce posuzovaných dávek jistě vede k vyšší částce.

- 46 Jak totiž vyplývá z bodů 38 až 40 tohoto rozsudku, čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 neukládá členským státům povinnost přiznat dotyčným pracovníkům nejvyšší částky. Ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce dále vyplývá, že v projednávaném případě má HK nárok na belgický pozůstalostní důchod z důvodu použití tohoto ustanovení, kdežto pracovník, který nevyužil svého práva na volný pohyb, nemá v takovém případě nárok na žádnou dávku.
- 47 Zatřetí výklad čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004, podle kterého přísluší vnitrostátním zákonodárcům, aby určili částky dávek, které mají být vzaty v úvahu v rámci použití jejich vnitrostátních pravidel předcházení souběhu, je rovněž podpořen cíli právní úpravy, jejíž součástí je toto ustanovení.
- 48 V tomto ohledu bod 4 odůvodnění nařízení č. 883/2004 stanoví, že je nezbytné respektovat zvláštnosti vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení a vypracovat pouze systém koordinace.
- 49 Nařízení č. 883/2004 totiž nezavádí společný systém sociálního zabezpečení, ale umožňuje, aby nadále existovaly různé vnitrostátní systémy. Členské státy si zachovávají pravomoc organizovat své systémy sociálního zabezpečení a při neexistenci harmonizace na úrovni Unie je na každém členském státu, aby ve svých právních předpisech vymezil, zejména za jakých podmínek vzniká nárok na sociální dávky, včetně pravidel předcházení souběhu dávek různého druhu. Při výkonu této pravomoci však členské státy musí dodržovat unijní právo, a konkrétně ustanovení nařízení č. 883/2004 týkající se pravidel předcházení souběhu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. září 2022, Rechtsanwaltskammer Wien, C-58/21, EU:C:2022:691, bod 61 a citovaná judikatura).
- 50 Článek 55 odst. 1 nařízení č. 883/2004 přitom nestanoví žádný konkrétní způsob výpočtu výše pozůstalostních důchodů, takže je na právním řádu každého členského státu, aby tento způsob určil v rámci použití posledně uvedeného ustanovení, což ostatně v projednávaném případě ilustruje okolnost uvedená v bodech 25 a 27 tohoto rozsudku, podle níž příslušné francouzské a finské orgány uplatňují na základě svých vnitrostátních pravidel předcházení souběhu odlišný způsob výpočtu.
- 51 Začtvrté a na posledním místě je třeba uvést, že z geneze čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 rovněž vyplývá, že toto ustanovení musí být vykládáno ve smyslu uvedeném v bodě 40 tohoto rozsudku.
- 52 V tomto ohledu je třeba připomenout, že nařízení č. 1408/71 původně neobsahovalo pravidlo podobné pravidlu stanovenému v čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004, jež se týká zmírnění účinků v případě souběhu sociálních dávek.
- 53 Unijní normotvůrce stanovil takové pravidlo až poté, co byl nařízením č. 1248/92 vložen do nařízení č. 1408/71 článek 46c. V tomto ohledu šestnáctý a dvacátý druhý bod odůvodnění nařízení č. 1248/92 upřesňovaly, že je důležité chránit migrující pracovníky a jejich pozůstalé před příliš přísným uplatňováním vnitrostátních právních předpisů týkajících se snížení, pozastavení nebo odnětí, neboť společné uplatňování vnitrostátních právních předpisů v případě souběhu dávek různé povahy by mohlo mít nepříznivé účinky.

- 54 Pokud tedy podle čl. 46c odst. 1 nařízení č. 1408/71 pobírání dávek různého druhu nebo jiný příjem způsobovalo snížení, pozastavení nebo odnětí dvou nebo více dávek, vydělily se částky, které by nebyly vyplaceny při přísném uplatnění ustanovení právních předpisů dotýčných členských států o snížení, pozastavení nebo odnětí dávek, počtem dávek podléhajících snížení, pozastavení nebo odnětí.
- 55 Ačkoli bylo znění čl. 55 odst. 1 nařízení č. 883/2004 změněno, v důsledku čehož se berou v úvahu částky dávek, a nikoli již částky nevyplacené v důsledku uplatnění pravidel předcházení souběhu, které se dělí počtem dávek, na něž se vztahují pravidla předcházení souběhu, nic to nemění na tom, že jak tento čl. 55 odst. 1, tak čl. 46c odst. 1 nařízení č. 1408/71 sledují stejný cíl, kterým je ochrana migrujících pracovníků před nepříznivými účinky spojenými s kumulativním uplatňováním uvedených pravidel v členských státech.
- 56 Nařízení č. 883/2004 totiž aktualizovalo a zjednodušilo pravidla obsažená v nařízení č. 1408/71, přičemž byl zachován stejný cíl [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. září 2021, Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Uwv), C-285/20, EU:C:2021:785, bod 42].
- 57 Kromě toho, jak uvedl generální advokát v bodě 61 svého stanoviska, jak čl. 46c odst. 1 nařízení č. 1408/71, tak čl. 55 odst. 1 nařízení č. 883/2004 odkazují na ustanovení o snížení, pozastavení nebo odnětí obsažená v příslušných právních předpisech členských států, jakož i na částky stanovené těmito právními předpisy, a zdůrazňují tak prostor pro uvážení, který mají tyto státy za účelem stanovení podmínek uplatňování ustanovení o předcházení souběhu.
- 58 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že čl. 55 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud pobírání dávek různého druhu nebo jiného příjmu vyžaduje použití vnitrostátních pravidel předcházení souběhu u nezávislých dávek, umožňuje každému dotčenému členskému státu, aby ve svém právním řádu pro účely výpočtu výše dávky, která má být vyplacena, stanovil že celková výše příjmů zohledňovaná těmito vnitrostátními pravidly se buď vydělí počtem dotčených dávek, nebo se stejným počtem vydělí ta část příjmů, která přesahuje horní hranici souběhu stanovenou uvedenými vnitrostátními pravidly.

K nákladům řízení

- 59 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (sedmý senát) rozhodl takto:

Článek 55 odst. 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

musí být vykládán v tom smyslu, že

pokud pobírání dávek různého druhu nebo jiného příjmu vyžaduje použití vnitrostátních pravidel předcházení souběhu u nezávislých dávek, umožňuje každému dotčenému

členskému státu, aby ve svém právním řádu pro účely výpočtu výše dávky, která má být vyplacena, stanovil, že celková výše příjmů zohledňovaná těmito vnitrostátními pravidly se buď vydělí počtem dotčených dávek, nebo se stejným počtem vydělí ta část příjmů, která přesahuje horní hranici souběhu stanovenou uvedenými vnitrostátními pravidly.

Podpisy